

Tandartsen over hun opleiding

Resultaten van een enquête onder in Amsterdam afgestudeerde tandartsen uit de jaren 1982-1990

Samenvatting. Aan 450 tandartsen, afgestudeerd tussen 1982 en 1990 aan de VU, UvA of bij het ACTA, werd met behulp van een vragenlijst een oordeel gevraagd over de genoten opleiding. Uit de resultaten blijkt dat de respondenten redelijk tevreden zijn met de opleiding als voorbereiding op het functioneren in de algemene praktijk. Wel werden zowel op het theoretische vlak als op het gebied van de praktische vaardigheden onvolledigheden geconstateerd. Deze onvolledigheden tonen grote gelijkens met bevindingen van gelijksoortige studies in andere landen.

VAN DER VELDEN RJJ, TER HORST G. Tandartsen over hun opleiding. Resultaten van een enquête onder in Amsterdam afgestudeerde tandartsen uit de jaren 1982-1990. Ned Tijdschr Tandheelkd 1992; 99:63-5.

R.J.J. van der Velden, student tandheelkunde
G. ter Horst, psychologe

Uit de vakgroep Sociale Tandheelkunde en Voorlichtingskunde van het Academisch Centrum Tandheelkunde Amsterdam (ACTA).

Trefwoorden: **Onderwijs – Sociale Tandheelkunde**

Datum van acceptatie: 20 juni 1991.

Adres: Mevr. Dr. G. ter Horst, ACTA, Louwesweg 1, 1066 AE Amsterdam.

1 Inleiding

In opdracht van het Academisch Centrum Tandheelkunde Amsterdam (ACTA) is een enquête gehouden onder recent afgestudeerde tandartsen met de bedoeling inzicht te krijgen in hun oordeel over de tijdens de opleiding bijgebrachte kennis en vaardigheden. De bevindingen van de enquête zullen hier beknopt worden weergegeven. Voor een meer uitvoerige beschrijving wordt verwezen naar het onderzoeksrapport.¹

2 Materiaal en methode

Een vragenlijst werd toegezonden aan een selectie steekproef (N=450) uit de in het bestand van de Nederlandse Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde (NMT) opgenomen tandartsen,² die zijn afgestudeerd tussen januari 1982 en mei 1990 aan de VU, de UvA of bij het ACTA (N=748).

Voor 17 tandheelkundige vakgebieden werd gevraagd aan te geven of de theoretische kennis bij aanvang van de praktijk 'ruim voldoende', 'voldoende', 'onvoldoende' of 'zwaar onvoldoende' was. Wat betreft de praktische vaardigheid kon dit worden gedaan voor 21 veelvuldig in de praktijk voorkomende praktische verrichtingen.

Hiernaast kon men, in 'open-vraag' vorm, aangeven welke theoretische vakgebieden of welke praktische verrichtingen in de opleiding overbodig werden geacht, dan wel gemist werden.

Voor verwerking kwamen 200 vragenlijsten in aanmerking (responspercentage 44%). De respondentengroep bestond voor 23% uit vrouwen. Aan de UvA studeerde 58,0% af, aan de VU 35,5% en bij het ACTA 5,0%.

Tot de leeftijdscategorie 27-31 jaar behoorde 54,5% van de respondenten. De uiterste waarden waren 24 en 47 jaar.

Tabel I. Beoordeling van de theoretische kennis van 17 tandheelkundig vakgebieden (N = 200).

Vakgebied	(ruim) voldoende		(zwaar) onvoldoende		onbekend	
	abs.	(%)	abs.	(%)	abs.	(%)
Implantologie	30	(15,0)	166	(83,0)	4	(2,0)
Orthodontie	86	(43,0)	113	(56,5)	1	(0,5)
Gnathologie	91	(45,5)	105	(52,5)	4	(2,0)
Praktijkhygiëne	122	(61,0)	75	(37,5)	3	(1,5)
Statistiek/meth.	128	(64,0)	63	(31,5)	9	(4,5)
Voorlichtingskunde	161	(80,5)	35	(17,5)	4	(2,0)
Voedingsleer	164	(82,0)	34	(17,0)	2	(1,0)
Prothetische thk	167	(83,5)	28	(14,0)	5	(2,5)
Materiaalkunde	172	(86,0)	27	(13,5)	1	(0,5)
Inwendige geneeskunde	176	(88,0)	22	(11,0)	2	(1,0)
Sociale tandheelkunde	179	(89,5)	19	(9,5)	2	(1,0)
Parodontologie	184	(92,0)	15	(7,5)	1	(0,5)
Mondziekten/kaakch.	183	(91,5)	15	(7,5)	2	(1,0)
Endodontologie	185	(92,5)	14	(7,0)	1	(0,5)
Kindertandheelkunde	187	(93,5)	13	(6,5)	0	(0,0)
Röntgendiagnostiek	190	(95,0)	10	(5,0)	0	(0,0)
Cariologie	196	(98,0)	3	(1,5)	1	(0,5)

Tabel II. Toelichting op de door meer dan 30% van de respondenten als (zwaar)onvoldoende beoordeelde vakgebieden aangaande de theoretische kennis.

Vakgebied Toelichting	impl. N = 166	ortho. N = 113	gnath. N = 105	prakt.hyg. N = 75	stat./meth. N = 63
Niet in curriculum	47,8%	—	—	23,5%	51,1%
Te weinig basiskennis opgedaan	29,7%	33,0%	13,6%	25,0%	26,7%
Onvold. inzicht diagn., indicatie en behandeling	11,6%	17,6%	32,1%	—	—
Onvold. op algemene praktijk gericht	—	29,7%	25,9%	23,5%	—
Overige	10,9%	19,7%	28,4%	28,0%	22,2%
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabel III. Theoretische vakgebieden die voor het naar behoren uitoefenen van de praktijk overbodig zijn. (N = 101).

Vakgebied	abs.	N=101 %	N=200 %
Biochemie	32	31,7	16,0
Fysiologie	22	21,8	11,0
Sociale tandheelkunde	21	20,8	10,5
Histologie/cytologie	18	17,8	9,0
Statistiek/methodologie	15	14,9	7,5
Fysica	15	14,9	7,5
Anatomie	12	11,9	6,0
Embryologie	10	9,9	5,0
Zoölogie	6	5,9	3,0
Genetica	6	5,9	3,0
Farmacologie	3	3,0	1,5
Diversen*	15	14,9	7,5
175**		173,4	87,5

*Samenvoeging van vakgebieden die eenmaal genoemd zijn.

**Verschillende respondenten noemen meer dan één vakgebied.

3 Resultaten

De beoordeling van de theoretische kennis bij aanvang van de praktijk is weergegeven in de tabellen I t/m IV. De meningen over de bijbehorende praktische vaardigheden zijn samengevat in de tabellen V t/m VII.

Aan de respondenten die bij een verrichting (zwaar)onvoldoende hebben aangegeven, is gevraagd dit antwoord toe te lichten.

Het is niet verwonderlijk dat, gelet op tabel IV (gemiste theoretische vakgebieden), 85,5% van de respondenten ook hun vaardigheid in praktijkvoering, bij aanvang van de praktijk, als (zwaar)onvoldoende beoordeelde. Bij de toelichting werd onder andere vermeld dat er weinig of geen aandacht besteed is aan praktijkopzet, praktijkfinanciën, administratie, boekhouding, automatisering, verzekeringssystemen en contact met het ziekenfonds.

Tabel V. Beoordeling van de praktische vaardigheden van 21 in de tandartspraktijk veelvuldig voorkomende verrichtingen (N = 200).

Verrichting	(ruim) voldoende		(zwaar) onvoldoende		onbekend	
	abs.	(%)	abs.	(%)	abs.	(%)
Praktijkvoering	26	(13,0)	171	(85,5)	3	(1,5)
Verwijderen M3	92	(46,0)	106	(53,0)	2	(1,0)
Parodontologische beh.	107	(53,5)	89	(44,5)	4	(2,0)
Behandeling van pat. met medisch risico	106	(53,0)	86	(43,0)	8	(4,0)
Behandeling van angstige patiënten	133	(66,5)	66	(33,0)	1	(0,5)
Extractie gebitsel.	137	(68,5)	61	(30,5)	2	(1,0)
Beh. met part. proth.	139	(69,5)	56	(28,0)	5	(2,5)
Beh. met frame proth.	152	(76,0)	46	(23,0)	2	(1,0)
Diagn. v. pijnklachten	157	(78,5)	42	(21,0)	1	(0,5)
Rest. m.b.v. bruggen	159	(79,5)	40	(20,0)	1	(0,5)
Diagn., indicatiest. en behandelplanning	169	(84,5)	26	(13,0)	5	(2,5)
Beh. d.m.v. vol.proth.	176	(88,0)	20	(10,0)	4	(2,0)
Rest. m.b.v. kronen	183	(91,5)	14	(7,0)	3	(1,5)
Beh. van kinderen	187	(93,5)	13	(6,5)	0	(0,0)
Endodontische beh.	185	(92,5)	12	(6,0)	3	(1,5)
Rest. m.b.v. composiet	186	(93,0)	11	(5,5)	3	(1,5)
Communicatie met pat.	188	(94,0)	10	(5,0)	2	(1,0)
Voorlichting geven	188	(94,0)	10	(5,0)	2	(1,0)
Lok. anesthesie geven	193	(96,5)	4	(2,0)	3	(1,5)
Med. anamnese afnemen	194	(97,0)	4	(2,0)	2	(1,0)
Rest. m.b.v. amalgaam	196	(98,0)	2	(1,0)	2	(1,0)

Tabel IV. Theoretische vakgebieden die voor het naar behoren uitoefenen van de praktijk gemist zijn (N=151).

Vakgebied	abs.	N=151 %	N=200 %
Praktijkvoering	112	74,2	56,0
Implantologie	53	35,1	26,5
Praktische orthodontie	28	18,6	14,0
Praktische gnathologie	26	17,2	13,0
Automatisering/informatica	16	10,6	8,0
Verzekeringssystemen	14	9,3	7,0
Uitgebreide prothetiek	10	6,7	5,0
Praktijkhygiëne	7	4,6	3,5
Kosmetische tandheelkunde	5	3,3	2,5
Tandtechniek	2	1,3	1,0
Diversen*	24	15,9	12,0
297**		196,8	148,5

* Samenvoeging van vakgebieden die éénmaal genoemd zijn.

** Verschillende respondenten noemen meer dan één vakgebied.

Om een uitspraak te kunnen doen over het totaal oordeel van de respondenten met betrekking tot hun theoretische kennis en hun praktische vaardigheid zijn somscores berekend over de 17 theoretische vakgebieden enerzijds en de 21 praktische verrichtingen anderzijds. De minimumscore voor de theoretische kennis is derhalve 17 en de maximumscore 68. Voor de praktische vaardigheid zijn deze waarden 21 en 84.

Uit de resultaten kan worden afgeleid dat in het algemeen de respondenten redelijk positief oordeelden over zowel de theoretische kennis (gemiddelde somscore 49,5), als de praktische vaardigheid (gemiddelde somscore 62,2). Ook is berekend dat 34% van de respondenten zijn kennis van vier theoretische vakken als (zwaar) onvoldoende beschouwde. Een kwart (26%) vond zijn vaardigheid in zes van de verrichtingen (zwaar) onvoldoende.

Op de vraag of de manier van patiëntenbehandeling tijdens de studie aansloot op de manier van behandelen in de praktijk antwoordde 13% dat dit volledig het geval is, 63% vond dit slechts enigszins het geval, 20% nauwelijks en 4% absoluut niet. De respondenten die vonden dat de manier van patiënten behandelen niet of nauwelijks op elkaar aansloot, werd om een toelichting gevraagd. Het meest gegeven antwoord (51,1%) was dat men in de praktijk minder tijd beschikbaar heeft zodat er onder tijdsdruk gewerkt moet worden waardoor de behandelingsplanning een probleem is.

4 Conclusies en discussie

Opvallend is dat buitenlandse studies over dit onderwerp in grote lijnen hetzelfde resultaat laten zien.³⁻⁹ Tandartsen blijken redelijk tevreden met de opleiding die zij hebben genoten. Toch worden onvolledigheden geconstateerd. Vooral de theoretische kennis van de implantologie, de gnathologie en de orthodontie werden als on-

Table VI. Praktische verrichtingen die tijdens de opleiding minder uitgebreid geoefend zouden moeten worden (N = 71).

Verrichting	abs.	N = 71 %	N = 200 %
Restaureren m.b.v. amalgaam	23	32,4	11,5
Initiële behandeling (paro)	13	18,3	6,5
Tandtechnische werkzaamheden	11	15,5	5,5
Orthodontie (buigpracticum, cefalometrie en tracings-maken)	10	14,1	5,0
Gesprekstraining	10	14,1	5,0
Restaureren m.b.v. composiet	6	8,5	3,0
Diversen*	13	18,3	6,5
	86**	121,2	43,0

* Samenvoeging van verrichtingen die eenmaal genoemd zijn.

** Verschillende respondenten noemen meer dan één verrichting.

voldoende beoordeeld. Een substantieel deel van de respondenten heeft praktijkvoering in de opleiding gemist. Dit geldt zowel de theorie als de praktijk.

Opvallend is dat, als overbodige vakgebieden, praktisch alle niet direct klinisch gerelateerde vakken genoemd worden. Bezien moet worden of deze vakken niet beter in de opleiding geïntegreerd kunnen worden.

Wat betreft de praktische vaardigheden betreffen de geconstateerde onvolledigheden vooral de verwijdering van derde molaren, parodontologische behandeling, behandeling van angstige patiënten en behandeling van patiënten met medisch risico. Ook werd meer oefening in orthodontische, prothetische, gnathologische en chirurgische behandeling, anders dan de verwijdering van derde molaren, gewenst. De tijd besteed aan het restaureren met behulp van amalgaam zou daarentegen kunnen worden verminderd. Een derde van de respondenten gaf aan geen overbodige verrichtingen te kennen.

Door een kwart van de respondenten wordt aangegeven dat de wijze van patiëntenbehandeling tijdens de studie niet aansluit op de wijze van patiëntenbehandeling in de praktijk. Daarnaast blijken de pas afgestudeerden nauwelijks getraind in de behandeling van speciale categorieën patiënten. Een discussie is wenselijk over het soort patiënten dat tijdens de opleiding wordt behandeld. Hoewel het begrijpelijk is dat ACTA een bepaald aannamebeleid voert, lijkt herziening van dit beleid, met name voor de hogere studie jaren, toch op zijn plaats.

Dit onderzoek heeft zich beperkt tot tandartsen afgestudeerd tussen 1982 en 1990 aan de VU, de UvA of ACTA. Het zou interessant zijn te onderzoeken in hoeverre eenzelfde beeld bestaat bij tandartsen

Table VII. Praktische verrichtingen die tijdens de opleiding uitgebreider geoefend zouden moeten worden (N = 135).

Verrichting	abs.	N = 135 %	N = 200 %
In de algemene praktijk			
toepasbare orthodontie	46	34,1	23,0
Uitgebreide prothetiek (incl. kb)	36	26,7	18,0
Chirurgisch thk (o.a. flapoperatie, apexresectie, chirurgische verwijdering M3 en wortelresten)	32	23,7	16,0
Gnathologie	22	16,3	11,0
Implantologie	17	12,6	8,5
Endodontologie	11	8,1	5,5
Kosmetische tandheelkunde	11	8,1	5,5
Speciale-categorieën patiënten	9	6,7	4,5
Parodontologische vervolgbehandeling	9	6,7	4,5
Behandelen onder tijdsdruk	6	4,4	3,0
Diversen*	12	8,9	6,0
	211**	156,3	105,5

* Samenvoeging van verrichtingen die éénmaal genoemd zijn.

** Verschillende respondenten noemen meer dan één verrichting.

afgestudeerd aan andere universiteiten in Nederland. Voorts kan een herhaling van het onderzoek over een aantal jaren informatie verschaffen over de effecten van onderwijsvernieuwingen.

Tot slot moet vermeld worden dat gezien het relatief lage responspercentage enige voorzichtigheid dient te worden betracht

bij de generalisatie van de resultaten. De groep respondenten was weliswaar voor wat betreft sekse en universiteit van afstudeerders een goede afspiegeling van de populatie tandartsen afgestudeerd in Amsterdam tussen 1982 en 1990, maar de jongere leeftijdsgroep (c.q. de latere afgestudeerden) was relatief oververtegenwoordigd.

Summary

DENTISTS' OPINIONS ABOUT THEIR UNDERGRADUATE DENTAL TRAINING IN AMSTERDAM, THE NETHERLANDS

Key words: Dental education – Social dentistry

Four hundred and fifty dental graduates from the Free University (VU), the University of Amsterdam (UvA) or the Academic Center for Dentistry Amsterdam (ACTA) between 1982 and 1990 were asked by questionnaire to give their opinion about the undergraduate dental training they received. Most respondents felt that their undergraduate education prepared them reasonably well for general practice. Yet imperfections in the education were noticed. These imperfections show resemblance to conclusions from similar surveys in other countries.

Literatuur

- VAN DER VELDEN RJJ, TER HORST G. Tandartsen over hun opleiding. ACTA, Amsterdam 1990.
- NMT. Tandartsenbestand. Nederlandse Maatschappij tot bevordering der Tandheelkunde. Nieuwegein 1990.
- SILVERSIN JB, SHAFER SM, SMALES FC, SHEIHAM A. British dentists and final year British and United States students opinions about their undergraduate training. Br Dent J 1974; 137: 161-8.
- KAY EJ, BLINKHORN AS. Scottish students views on their undergraduate training. Br Dent J 1987; 162: 317-9.
- GERBERT B, BADNER V, MAGUIE B, MARTINOFF J, WYCOFF S, CRAWFORD W. Recent graduates evaluation of their dental school education. J Dent Educ 1987; 51: 697-700.
- SMAJES RJ. The Adelaide undergraduates dental curriculum: an appraisal by recent graduates and final year students. Aust Dent J 1977; 22: 23-6.
- WIDSTRÖM E, HINDBECK H, MARTINSSON T, NILSSON B. A retrospective study on the relevance of the dental curriculum in general practice. Swed Dent J 1987; 11: 127-33.
- WIDSTRÖM E, MARTINSSON T, NILSSON B. Swedish and Finnish dental practitioners opinions of their undergraduate education. Community Dent Oral Epidemiol 1988; 16: 139-42.
- RALPH WJ, STEWART BL, MACMILLAN CH. Survey of practice/dental education in Victoria. Part II. Recent graduates/graduating students. Aust Dent J 1990; 35: 69-75.